

Τάσος Ανθουλιάς

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Τον 15ο και τον 16ο αιώνα

Η Αναγέννηση είναι μία περίοδος της Ευρωπαϊκής ιστορίας που σηματοδοτεί τη μετάβαση από τον Μεσαίωνα στη νεώτερη εποχή. Συνδέθηκε με μεγάλες κοινωνικές, πολιτικές και επιστημονικές αλλαγές, καθώς και αλλαγές στις τέχνες. Στη Φλωρεντία γεννήθηκε η Ιταλική Αναγέννηση.

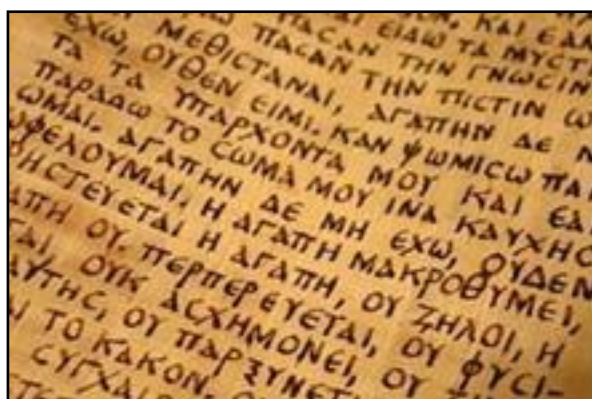
ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

Η Αναγέννηση ως πολιτιστικό κίνημα άσκησε έντονη επίδραση στην πνευματική ζωή της Ευρώπης κατά την πρώιμη Σύγχρονη Εποχή. Με εφαλτήριο την Ιταλία, και έχοντας εξαπλωθεί στο σύνολο της ηπείρου μέχρι τον 16ο αιώνα, άφησε το σημάδι της στη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία, την τέχνη, την πολιτική, την επιστήμη, τη θρησκεία και σε άλλες πτυχές της πνευματικής αναζήτησης.

Οι λόγιοι της εποχής επιστράτευαν την ουμανιστική μέθοδο μελέτης, επιδιώκοντας παράλληλα τον ρεαλισμό και το συναίσθημα στην τέχνη. Στη φωτογραφία «Η Γέννηση της Αφροδίτης» του Σάντρο Μποτιτσέλι,

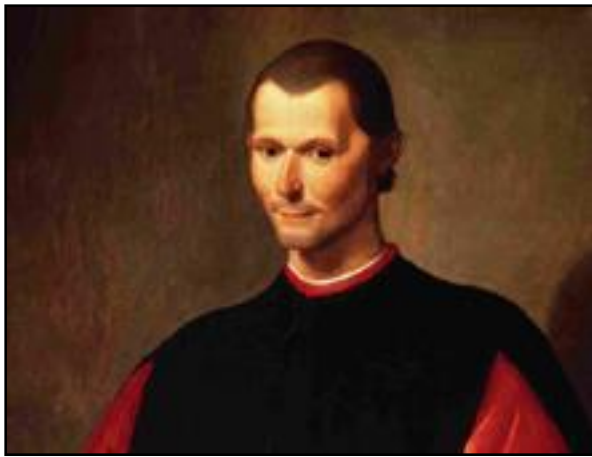
Οι λόγιοι της εποχής αναζήτησαν στις βιβλιοθήκες των μοναστηριών, καθώς και στα εδάφη της καταρρέουσας Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τα λογοτεχνικά, ιστορικά και ρητορικά κείμενα της αρχαιότητας, συνήθως γραμμένα στα λατινικά ή τα αρχαία ελληνικά, πολλά από τα οποία είχαν πέσει στην αφάνεια.

Οι ουμανιστές της Αναγέννησης δεν απέρριπταν τον Χριστιανισμό. Αντιθέτως, ορισμένα από τα σημαντικότερα έργα της εποχής αφιερώθηκαν σε αυτόν, ενώ η Εκκλησία χρηματοδότησε πολλά από αυτά. Εντούτοις, έγινε μια λεπτή αλλαγή στον τρόπο που οι μορφωμένοι άνθρωποι προσέγγιζαν το θέμα της θρησκείας.

Ο Έρασμος ήταν Ολλανδός αναγεννησιακός ανθρωπιστής, καθολικός ιερέας, δάσκαλος και θεολόγος. Δημιούργησε μια νέα έκδοση της Καινής Διαθήκης στη λατινική και στην ελληνική γλώσσα. Και άνοιξε τον δρόμο για την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση.

Πολιτικοί φιλόσοφοι, και ιδιαίτερα ο Νικολό Μακιαβέλλι, εστίασαν στη ρεαλιστική περιγραφή της πολιτικής ζωής, ώστε να γίνει κατανοητή διά μέσου της λογικής. Πολύ γνωστό το έργο του «Ο ηγεμών».

Οι συγγραφείς της Αναγέννησης υιοθέτησαν τη χρήση της καθομιλουμένης γλώσσας, κάτι που σε συνδυασμό με την εφεύρεση της τυπογραφίας επέτρεψε σε ολόένα και περισσότερους ανθρώπους να έχουν πρόσβαση σε βιβλία, με χαρακτηριστική περίπτωση τη Βίβλο.

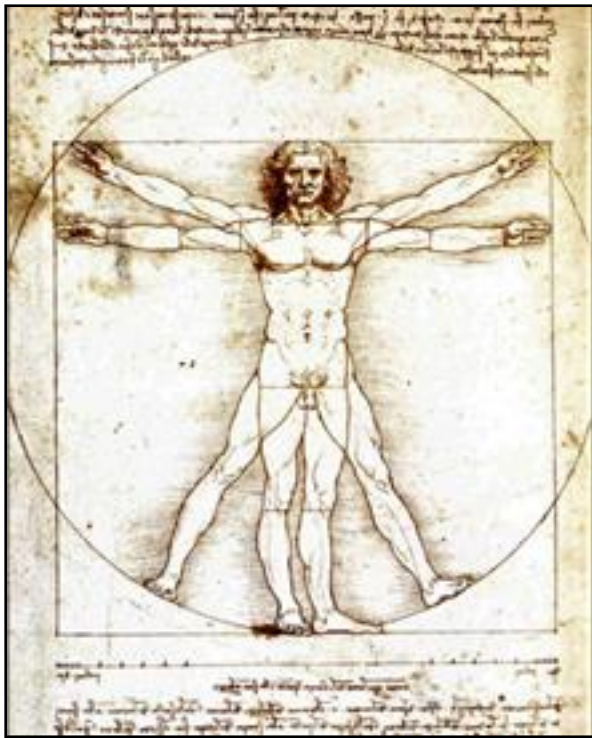

Κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης τα χρήματα και η τέχνη συμβάδιζαν. Οι καλλιτέχνες ήταν εξαρτημένοι ολοκληρωτικά από προστάτες των τεχνών, ενώ οι τελευταίοι χρειάζονταν χρήματα για να συντηρούν ιδιοφυείς ανθρώπους. Ο πλούτος εισήλθε στην Ιταλία με την επέκταση των εμπορικών δρόμων προς την Ασία και την

Ευρώπη. Η εξόρυξη ασημιού στο Τιρόλο αύξησε τη ρευστότητα σε χρήμα.

Στη Φλωρεντία ήταν σημαντικός ο ρόλος που διαδραμάτισαν οι Μέδικοι, μια οικογένεια τραπεζιτών και αργότερα κυβερνώντων, με τη χρηματοδότηση και την τόνωση των τεχνών. Ο Λαυρέντιος ο Μεγαλοπρεπής έπαιξε σημαντικό ρόλο στην παραγωγή τεράστιου αριθμού έργων τέχνης, ενθαρρύνοντας τους συμπολίτες του να αναθέσουν εργασίες στους εξοχότερους Φλωρεντινούς καλλιτέχνες, όπως στον Λεονάρντο ντα Βίντσι, στον Σάντρο Μποτιτσέλι και στον Μιχαήλ Άγγελο.

Οι ουμανιστές θεωρούσαν σημαντική τη μετάβαση στη μεταθανάτια ζωή με τέλειο πνεύμα και σώμα, πράγμα που μπορούσε να επιτευχθεί δια μέσου της εκπαίδευσης. Σκοπός του ουμανισμού ήταν να δημιουργήσει έναν συνολικό άνθρωπο (Homo Universalis), στο πρόσωπο του οποίου συνδυαζόταν η πνευματική και η φυσική τελειότητα και που ήταν ικανός να λειτουργεί έντιμα σε κάθε περίπτωση. Στη φωτογραφία ο «Άνθρωπος του Βιτρούβιου» του Λεονάρντο ντα Βίντσι.

Και η Μόνα Λίζα, ένα από τα πιο γνωστά έργα ζωγραφικής του Λεονάρντο ντα Βίντσι.

Η Πιετά, δηλαδή η Παναγία που κρατά στα χέρια της το σώμα του Χριστού μετά τη σταύρωση, είναι ένα από τα σημαντικά γλυπτά του Μιχαήλ Άγγελου.

Η Σχολή των Αθηνών του Ραφαήλ.

Και η Δημιουργία του Αδάμ, του Μιχαήλ Άγγελου, λεπτομέρεια της οροφής της Καπέλα Σιξτίνα.

Στην Ολλανδία αναπτύχθηκε μια ιδιαίτερα ζωντανή καλλιτεχνική κουλτούρα με έργα, μεταξύ άλλων, και του Φλαμανδού Γιαν βαν Έικ να ασκούν επίδραση στην ανάπτυξη της ζωγραφικής στην Ιταλία, τόσο σε ζητήματα τεχνικής με την εισαγωγή της λαδομπογιάς και του καμβά, όσο και στυλιστικά με τον νατουραλισμό στην απεικόνιση.

Ένα πολύ σημαντικό αρχιτεκτονικό επίτευγμα της Αναγέννησης ήταν η ανοικοδόμηση της Βασιλικής του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό. Είναι χτισμένη πάνω από το σημείο ταφής του Αποστόλου Πέτρου.

Ο Λούκα Πατσιόλι ήταν Ιταλός μαθηματικός, Φραγκισκανός μοναχός, συνεργάτης του Λεονάρντο ντα Βίντσι και πρωτοπόρος στο πεδίο της λογιστικής. Αναφέρεται ως «ο πατέρας της λογιστικής και της τηρήσεως λογιστικών βιβλίων».

Ο Φλαμανδός Αντρέα Βεζάλιους υπήρξε γιατρός και καθηγητής της ανατομίας, καθώς και συγγραφέας βιβλίων που άσκησαν μεγάλη επιρροή στον επιστημονικό του τομέα.

Ο Νικόλαος Κοπέρνικος ήταν Πολωνός μαθηματικός και αστρονόμος, ο οποίος διατύπωσε το ηλιοκεντρικό μοντέλο του σύμπαντος, τοποθετώντας τον Ήλιο και όχι τη Γη στο κέντρο του ηλιακού συστήματος. Το βιβλίο του «Εξι Βιβλία για τις Περιστροφές των Ουρανίων Σφαιρών» αποτέλεσε τη βάση για την εξέλιξη της σύγχρονης Αστρονομίας.

Ο Γαλιλαίος Γαλιλέι ήταν Ιταλός φυσικός, μαθηματικός, αστρονόμος και φιλόσοφος, που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιστημονική επανάσταση. Ο Γαλιλαίος έμεινε γνωστός στην ιστορία για την τόλμη του να αντιπαραταχθεί σε διαδεδομένες και παραδεκτές διδασκαλίες της εποχής του, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα να θεωρηθεί αιρετικός. Σύμφωνα με τον μύθο, ο

Γαλιλαίος φεύγοντας από την Ιερά Εξέταση επέμεινε στην άποψή του για την κίνηση της γης γύρω από τον ήλιο, αναφωνώντας «Και όμως κινείται».

Το 1492 ο Χριστόφορος Κολόμβος διέπλευσε τον Ατλαντικό Ωκεανό από την Ισπανία αναζητώντας μια απευθείας διαδρομή προς την Ινδία του Σουλτανάτου του Δελχί. Έτσι βρέθηκε στην Αμερική, αλλά πίστευε ότι είχε φτάσει στις Ανατολικές Ινδίες.

Την εποχή αυτή οι τεχνίτες των μουσικών οργάνων τελειοποιούν αρκετά από αυτά και κατά συνέπεια αρκετοί μουσικοί ρίχνονται στην εξερεύνησή τους. Έτσι με τη χρήση επαναλήψεων και συναισθηματικών αντιθέσεων, φτιάχνονταν ενδιαφέρουσες συνθέσεις για πληκτροφόρα όργανα όπως το Εκκλησιαστικό όργανο ή το πιάνο.

Τα νέα ιδεώδη του ουμανισμού, αν και κοσμικά, αναπτύχθηκαν σε ένα χριστιανικό υπόβαθρο, κυρίως στη Βόρεια Ευρώπη. Πολλά έργα τέχνης ήταν παραγγελία από ή αφιέρωση στην Εκκλησία.

Ωστόσο η Αναγέννηση άσκησε βαθιά επιρροή στη θεολογία της εποχής, ιδίως στον τρόπο που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονταν τη σχέση ανάμεσα στον Θεό και τον άνθρωπο. Πολλοί από τους εξέχοντες θεολόγους της εποχής ήταν οπαδοί της ουμανιστικής μεθόδου, όπως ο Μαρτίνος Λούθηρος που ξεκίνησε τη προτεσταντική μεταρρύθμιση.

Και ο Ιωάννης Καλβίνος, ο οποίος ήταν Γάλλος θεολόγος, πάστορας και μεταρρυθμιστής στη Γενεύη κατά την Προτεσταντική Μεταρρύθμιση. Ήταν η κύρια φυσιογνωμία της ανάπτυξης του συστήματος της χριστιανικής θεολογίας που αργότερα ονομάστηκε Καλβινισμός

Στην Αγγλία ο δέκατος έκτος αιώνας σηματοδότησε την αρχή της Αγγλικής Αναγέννησης. Τότε έγραψε τα έργα του ο Ουίλιαμ Σαίξπηρ. Στη φωτογραφία η σκηνή του μπαλκονιού από την ταινία «Ρωμαίος και Ιουλιέτα».

Οι καλλιτέχνες της Βόρειας Αναγέννησης αρχικά παρέμειναν εστιασμένοι σε θρησκευτικά θέματα, όπως η σύγχρονή τους θρησκευτική αναταραχή που απεικονίστηκε από τον Άλμπρεχτ Ντύρερ. Αργότερα τα έργα του Πίτερ Μπρίγκελ επηρέασαν τους καλλιτέχνες να ζωγραφίζουν σκηνές της καθημερινής ζωής και όχι θρησκευτικά ή κλασικά θέματα.

Το 1495 έφτασε στη Γαλλία η Ιταλική Αναγέννηση που εισήχθη από τον Βασιλιά Κάρολο Η΄ μετά την εισβολή του στην Ιταλία. Ένας παράγοντας που προώθησε τη διάδοση της κοσμικότητας ήταν η αδυναμία της Εκκλησίας να προσφέρει βοήθεια κατά του Μαύρου Θανάτου. Ο Φραγκίσκος Α΄ εισήγαγε την ιταλική τέχνη και τους καλλιτέχνες, συμπεριλαμβανομένου του Λεονάρντο ντα Βίντσι. Στη φωτογραφία το κάστρο του Σαμπόρ, ένα από τα πιο διάσημα δείγματα της αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης.

Ο Μιγκέλ ντε Θερβάντες ήταν Ισπανός συγγραφέας, ο οποίος θεωρείται ως ο μεγαλύτερος συγγραφέας στην ισπανική γλώσσα και ο καλύτερος μυθιστοριογράφος παγκοσμίως. Το διασημότερο μυθιστόρημά του, ο Δον Κιχώτης, συγκαταλέγεται στα κλασικά έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Η Αναγέννηση υπήρξε, όμως, και μάρτυρας των θρησκευτικών πολέμων, των δολοπλοκιών που άσκησαν οι Βοργίες και της εξάπλωσης του κυνηγιού των μαγισσών κατά τον 16ο αιώνα. Στη φωτογραφία πίνακας της Νύχτας του Αγίου Βαρθολομαίου από τους Γαλλικούς Θρησκευτικούς Πολέμους.